

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Ett Interkulturellt arbetssätt i förskolan

En studie kring förskollärares utsagor om arbetssätt i mångkulturell verksamhet

Författare: Zizan Abdullah

År: 2016

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Didaktik
Förskolläroprogrammet

Handledare: Elisabeth Björklund och Farzaneh Moinian
Examinator: Annika Elm

Sammanfattning

Studiens syfte är att undersöka hur fem förskollärare arbetar med ett interkulturellt arbetssätt inom en mångkulturellt förskoleverksamhet.

Studien har utgått från ett teoretiskt perspektiv på interkulturellt arbetssätt och den teoretiska ansatsen utgörs av ett interkulturellt perspektiv. Interkulturalitet handlar om möten mellan människor från skilda kulturer och en ömsesidig förståelse dem emellan. Skilda kulturer innebär exempelvis att man har olika modersmål, seder och levnadsregler.

Jag har gjort en kvalitativ undersökning, där jag har intervjuat fem förskollärare i två förskolor.

Resultatet visar att förskollärarna hade en liknande syn på interkulturellt arbetssätt och att faktorer som förhållningssätt, arbetsmiljö och lärandemiljö bidrar till att barnen på förskolan ska känna sig mer trygga, nyfikna och motiverade. Därutöver visar resultatet på förskollärares behov av vidare utbildning i frågor som rör barns kultur och modersmål. Betydelsen av att arbeta med utgångspunkt i olika språk i förskoleverksamheten är ytterligare en tendens som framkommer i resultatet. En slutsats som kan formuleras med grund i undersökningens resultat är att förskoleverksamhet som tar tillvara och har sin grund i flera modersmål bidrar till att barn blir sedda, respekterade och motiverade att lära sig.

Nyckelord: etnicitet, identitet, interkulturell, kultur, lärande, modersmål, mångkulturell, språkutveckling

Keywords: ethnicity, identity, intercultural, culture, learning, mother tongue, multicultural, language development

Innehållsförteckning

Inledning	1
- Centrala begrepp.....	2
- Identitetsskapande	3
- Ett interkulturellt lärande.....	4
- Etnicitet	5
- Kultur.....	6
Teoretiskt perspektiv	8
Tidigare forskning	9
- Sammanfattning.....	14
Syfte och frågor	15
Metod	16
- Urval	16
- Genomförande och bearbetning.....	16
- Studiens tillförlitlighet.....	18
Resultat	19
- Språkets betydelse	19
- Arbetsmetoder	22
Övergripande resultat	26
Diskussion	28
- Metoddiskussion.....	28
- Tidigare forskning diskussion	29
- Resultatdiskussion	31
Referenslista	34
Bilagor	36

Inledning

Vad är ett interkulturellt arbetssätt på förskolan? Denna fråga hade jag själv tänkt på redan innan min utbildning. Termen *interkulturellt* har jag kommit i kontakt med men aldrig riktigt fördjupat mig av detsamma.

År 2013 var det 18,7% procent av barnen inskrivna i förskolor som talade ett annat modersmål än svenska i hemmet. Allt fler barn med en annan kultur kommer till Sverige. Flera skäl till att människor kommer till Sverige är ofta på grund av traumatiska händelser exempelvis som krig då man vill fly till ett tryggare land. Förskolan är därför en viktig plats som kan bidra till att människor som inte är från Sverige får trygghet och känner sig välkomnade. Hur man bemöter andra människor från en annan kultur och visar förståelse, nyfikenhet och bidrar till trygghet är därmed betydelsefullt eftersom det är en ingång till samhället för individer som kommer från ett annat land än Sverige.

Erixon, Lindgren, Sundblad och Torro (2007) klargör att förskolans verksamhet ska vara en trygg miljö för alla barn. Men för att barnen ska känna sig trygga krävs ett systematiskt arbete från förskollärares sida. Förskollärarna måste tillsammans diskutera vad trygghet är och hur de kan skapa en trygg miljö för barnen. Förskollärarna måste enas om ett gemensamt förhållningssätt för att få verksamheten att fungera (Erixon, Lindgren et al. 2007).

Skolverkets stödmaterial för förskollärare angående flera språk i förskolan (2013) tydliggör att förskolan har ett uppdrag att ge barn med ett annat modersmål än svenska möjlighet att utveckla det språket på förskolan. Likabehandlingsplanen i Skolverket (2016) förklarar att både barn och vuxna i förskolan har ett ansvar att motverka diskriminering, mobbning och kränkningar och det står även specifikt att de ska ha en tydlig plan för att motverka sådan diskriminering. Planen ska synliggöra både det främjande och förebyggande arbetet för att kunna upptäcka och åtgärda situationer som uppkommit (Skolverket, 2016).

På grund av att alla barn lever i olika livsmiljöer utanför förskolan är det väsentligt att verksamheten tar hänsyn till detta och egentligen för att kräva respekt och öppenhet för olika individer behöver kulturen synliggöras i den dagliga verksamheten. Därför är det viktigt att förstå att språk, identitet och lärande är sammankopplade. Dessa begrepp

samt min valda teoretiska utgångspunkt, det vill säga ett interkulturellt perspektiv, kommer att beskrivas i denna del.

Centrala begrepp

Sandberg och Sandström (2012) skriver att språk kan visserligen definieras olika och idag har språkvetare kommit fram till att det finns cirka 5000 språk i världen. Sandberg och Sandström menar att språkets betydelse för människans emotionella, sociala och kognitiva utveckling kan inte nog betonas för språket hjälper oss att sätta ord på det vi egentligen känner. Det finns en genuin relation mellan språket, kulturen och hur vi tänker och språket är det centrala för människans identitetsutveckling. Människan uppfattar den sociala miljön och kan även förmedla till andra med hjälp av språket. Språket är en viktig faktor eftersom det är en kulturbärare och i samspel med andra människor formas språket på olika sätt. När människor upplever en språklig gemenskap utlöser det en känsla av tillhörighet och trygghet.

Sandberg och Sandström klargör att förskolans roll i barnens språkutveckling är enorm och ska stimulera barn att inte bara utveckla det svenska språket utan även modersmålet. Förskolan är en viktig arena för språkutveckling och en viktig arena för *interkulturell förhållningssätt*. Termen ”kommunkation” kommer från det latinska ”communicare” som betyder ”att göra gemensam”. En interkulturell kommunikation innebär alltså en ömsesidig processrelation som skapas mellan människor och blir meningsfull, där människor som inte delar gemensamma kulturbakgrund skapar en atmosfär av nyfikenhet och respekt för varandra.

Skolverket (2010) tydliggör förskolans uppdrag som är att stödja barns utveckling till en flerkulturell identitet. Detta är inte bara viktigt för barnets språkutveckling utan även för hens identitet, självförtroende och kunskap. Sandberg och Sandström menar att en kontakt med modersmåls lärare på förskolan kan ge en social trygghet, när barnen upplever att de som finns i förskolan visar intresse för deras kultur. Det kan ge en positiv inverkan på barns identitetsskapande. I läroplanen (Skolverket, 2010) menas det att språk och lärande är sammankopplade med identitetsutveckling.

I Skolverkets stödmaterial för förskollärare angående flera språk i förskolan (2013) uttrycks att år 1997 ersattes policytexter begreppet hemspråk med modersmål eftersom

hemspråk inte enbart används i hemmet, och genom denna förändring blev det ett helt annat perspektiv på invandrarspråken.

Identitetsskapande

Termen ”*identitet*” betyder ”individens medvetenhet om sig själv, sin kropp, sin personlighet och sin förmåga till självbestämmande...”(Nationalencyklopedin (<http://www.ne.se/identitet>)). Wellros (1998) skriver om identitet och förklarar det som människans centrala kärna. Denna centrala del ger en känsla av att människan betar sig på olika sätt beroende på olika sammanhang. Wellros skriver om två olika typer av social identitet. Den bild som andra har av en individ är en objektiv identitet, medan en subjektiv identitet är den bild man har av sig själv. Wellros menar att beroende på hur andra människor betraktar en individ kan denna få olika bilder av sig själv. På så sätt byter människan sin identitetsroll beroende av vilken situation hen befinner sig och med vilka människor de har i närheten.

Lahdenperä (2004) anser att förskollärare och pedagoger i förskolans verksamhet har ett uppdrag att fostra sina elever till goda samhällsmedborgare. Enligt Lahdenperä är det en utmaning där hemmen och skolan inte har samma socialiseringsmönster och samma etniska tillhörighet, och i en mångkulturell förskola är det därför viktigt att i arbetslaget reflektera över det interkulturella förhållnings sättet och skapa en gemenskap utifrån olikheterna. Nordin- Hultman (2004) skriver att identitet är kontinuerlig, det vill säga att den ständigt förändras och utvecklas beroende av den sociala miljön. Människor och miljön runt omkring påverkar vår identitet och är en stor del av den. Nordin- Hultman menar att i olika situationer finns det olika sätt att agera, det vill säga normerna ser olika ut beroende på vad vi möter. Barnen i förskolans verksamhet kan få större möjligheter att forma sin identitet om förskolans miljö är reflekterad, det vill säga att de som arbetar där försöker bryta vissa normer och samhällsmönster. Relationen mellan förskollärare och barn är betydelsefull för hur barnet ska kunna utveckla sin identitet.

I förskolans läroplan (Skolverket, 2010) står det att förskollärarna ska stödja och hjälpa barnen till en identitetsutveckling, vilket innebär att förskollärarna har ett ansvar att se till att barn möter utmaningar och får sin nyfikenhet besvarad av förskollärarna i förskolans verksamhet.

Skolverket (2010) uttrycker att förskolans verksamhet ska möjliggöra och stödja barns utveckling av sin identitet och få uppleva trygghet i den. Lunneblad (2009) menar att förskolan är en betydelsefull del för barnens utveckling och skapande av sin egen identitet. På förskolan ska det finnas möjligheter att tillsammans med både vuxna och barn bygga olika relationer eftersom Vygskijs teori påvisar att identitet skapas i olika former av relationer och möten med andra människor (1999). Den sociala kontexten är alltså viktig för vårt identitetsskapande där vi kan förstå oss själva och andra samt få kunskap om den värld vi lever i.

Ett interkulturellt lärande

Doverborg, Pramling och Qvarsell (1993) skriver att normer borde ifrågasättas och det går att se tydligt att olika saker tas för givna när olika kulturer jämförs. En studie genomfördes 1983 av Pramling där barn i en svensk respektive indisk förskola jämfördes om hur de uppfattade vad de lärde sig i förskolan. De svenska barnen tog upp den sociala inläringen, det vill säga att man tvättar händerna innan maten, äter med kniv och gaffel, säger ”tack” osv, medan de indiska barnen sade att de lärde sig läsa, skriva och räkna. Detta visar att barn är uppvuxna på olika sätt i förskolans verksamhet runt om i världen, vilket är viktigt för förskollärarna att vara medvetna om. Det finns olikheter och kulturerna som barn bär med sig hemifrån ska uppmärksammas och alla ska kunna ta del av dem. Doverborg, Pramling och Qvarsell (1993) menar att barn med utländsk bakgrund som kommer till den svenska förskolan har helt andra förväntningar beroende på föräldrarnas inställning samt att de har erfarenhet av ett annat skolsystem.

Enligt Vygotskji (1999) behöver barn en aktiv stimulans, därmed är den aktiva interaktionen med omgivningen betydelsefull för barnets utveckling och lärande. Sandberg och Sandström (2012) menar att den svenska förskolan och förskoletraditionen har sett olika ut under olika tidsepoker. När reformeringen av det svenska utbildningssystemet skedde innebar det att förskolan lämnade den sociala sektorn och blev istället en del av ett samlat utbildningssystem. På så sätt blev förskolan en pedagogisk miljö för alla barn och förskolans uppdrag la fokus på omsorg och lärande. Ett mer formellt tecken på detta var att förskolan fick sin egen läroplan år 1998. Det fastställdes mål samt värderingar som gjorde det möjligt för förskollärarna att begripa vad lärande innebär och hur mycket det innefattar i verksamheten.

Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2010) beskriver att förskolan ska lägga grunden till ett livslångt lärande. Genom samspel sker ett lärande mellan förskollärare och barn, där båda lär sig av varandra.

På Skolverkets hemsida beskrivs ett *interkulturellt lärande* det vill säga är det som sker ”i mötet med det obekanta” (2015-06-08) vilket innebär att när barnen får möjlighet att interagera med andra människor och dess kulturer utvecklar de sin sociala förmåga och barnen förändrar även sin egen syn på sig själv, normer och omvärlden. Artikeln riktar även till förskollärarna där de uppmanas att arbeta aktivt och möjliggöra situationer där de får ta del av varandras erfarenheter. Det interkulturella lärandet handlar mycket om ett perspektivskifte vilket innebär att det går att förstå andras perspektiv och tänka i nya banor. Ett interkulturellt lärande bidrar till att kulturella och andra gränser överskrids.

Lunneblad (2006) förklarar termen lärande som är något som sker mellan människor när de påverkas av varandra, specifikt under ömsesidiga relationer där individer utbyter olika erfarenheter, förmågor och kultur med varandra. Sandberg och Sandström (2012) skriver att lärandet är som en ständig process, precis som identitet, och ju mer kunskap vi får om världen omkring oss desto mer ökar vårt lärande. På så sätt är språket sammankopplat med lärande eftersom människan samlar på sig olika aspekter, kunskap och perspektiv från sin omvärld.

Etnicitet

Termen etnicitet används flitigt i Sverige och det är ett världsbegrepp. Etnicitet innebär att dela in människor i olika grupper. Lunneblad (2006) menar att termen etnicitet är problematisk att använda inom forskningen eftersom en viss bild om människor bibehålls som kommer från olika länder i världen och genom dessa grupperingar kategoriseras de på grund av sin etnicitet. Men ändå använder Lunneblad termen etnicitet när han ska beskriva fenomenet eftersom termen är komplicerad att ersätta. Ska man använda termen inom forskning bör perspektivet på etnicitet till att istället se på etnicitet som någonting som görs, det vill säga någonting som skapas mellan människor i sociala sammanhang och som är i konstant förändring, så som identitet och lärande som tidigare nämnt.

Sandberg och Sandström (2012) skriver om termen ”kulturblindhet” som innebär att man enbart ser sina egna normer, värderingar och kultur, och även anser att det egna sättet är det rätta. Vi bedömer andra och missförstår varandra fram tills det blir en så kallad kulturkrock. Enligt Sandberg och Sandström sker denna bedömning av andra människor och vi betraktar andra människorna som annorlunda eftersom de inte delar liknande värderingar. Det behövs kunskaper, medvetenhet och en insikt om olika kulturer även för dem som tillhör majoritetskulturen. Dewey (1999) menar att när vi har någonting att jämföra med kan vi upptäcka likheter och olikheter hos varandra och skapa en respektfull atmosfär. När vår vardagsrutin omskakas har vi möjlighet att ifrågsätta våra egna normer och värderingar samt få en inblick hos andra människor vilket gynnar vår egen utvecklingsprocess. Det sker ett lärande när vi möter nya situationer och får utmaningar på vår väg. Sandberg och Sandström (2012) förklarar att det behövs en viss konfrontation för att synliggöra vår inställning och attityd där vi kan få syn på våra fördomar.

Kultur

Det finns ett flertal olika definitioner av termen ”kultur” men det som jag använder till mitt examensarbete är den som Lunneblad (2006) beskriver. Kultur är när vi delar in människor i övergripande grupper, mestadels baserat på deras språk och vilket land/område de kommer ifrån men också för att förklara hur människor formar mening tillsammans med andra människor runt olika fenomen. Sandberg och Sandström (2006) skriver i detta sammanhang att kultur är allt som människor skapar och påverkar och genomsyrar på så sätt samhället. Beroende på utgångspunkt kan kultur vara någonting som människor är, eller någonting som formas i möten med andra individer.

Förskolans verksamhet är en social och kulturell plattform där barn från början kan komma i kontakt med olika kulturer och bli mer förberedd för ett internationaliserat samhälle. Vikten av att vara medveten om sin omvärld och andras kulturer bidrar till att barn ökar sin medvetenhet och förmåga att förstå sina medmänniskor och få ett nytt perspektiv och kunskap om lika värderingar och normer.

Sammanfattningsvis har detta avsnitt handlat om språkets betydelse för individen samt modersmål i förskolan och hur identitet kan skapas i sociala sammanhang. Läraren ska stödja barnen till en identitetsutveckling och lärandet är en viktig del inom den aktiva interaktionen som är betydelsefullt för barnets utveckling. Kultur beskrivs som en

genomsyrande del i samhället och förskolans verksamhet är en social plattform där individer med olika etniciteter möts och samspekar.

Teoretiskt perspektiv

Det här avsnittet handlar om studiens valda teoretiska perspektiv. Jag har valt att i det här arbetet utgå från ett *interkulturellt arbetssätt*. Lunneblad (2006) beskriver att termen ”mångkultur” och ”interkulturell” ligger nära varandra. Mångkultur innebär människor med olika bakgrunder som existerar medan interkulturell betyder att människorna som finns i en mångkulturell miljö agerar tillsammans. Interkultur betyder en interaktionsprocess som sker mellan människor från olika kulturer och där det finns en genuin respekt för varandra. Eklund (2003) menar att en interkulturell pedagogik innebär att man arbetar aktivt med att gränsöverskrida kulturella barriärer och för att en sådan miljö ska uppstå behöver alla förskollärare i förskolan sträva efter att ha ett likadant förhållningssätt och använda en helhetssyn på barnen. Lunneblad (2006) beskriver även termen interkultur och att den innefattar en interaktion mellan individer som har olika etniska bakgrunder och har olika kulturarv.

Lahdenperä (2004) skriver att det är viktigt att man inte ser interkulturell pedagogik som ett ämne på förskolan utan att man istället ser det som en naturlig atmosfär som visar förskollärarnas förhållningssätt. Examensarbetet har grund i interkulturell arbetssätt som enligt Lahdenperä är ett övergripande begrepp som innefattar kommunikation/samspel, lärande, forskning och skolutveckling. Lahdenperä förklarar att ett interkulturellt arbetssätt innebär en kvalitativ arbetsprocess där öppenhet, ömsesidig respekt, förståelse och social rättvisa förekommer. Öppenhet beskrivs som ett kulturellt uttryck i interaktion mellan olika synsätt som gör de enskilda möjligheterna att lära sig större. Lahdenperä beskriver ett vanligt förekommande problem där kulturkrock sker mellan individer på grund av olika slags missförstånd och inom förskolan är det därmed viktigt med medvetna förskollärare som arbetar interkulturellt och uppmärksammar varje barn. Enligt Lahdenperä bör förskolan vara medveten om samhällets hierarkier samt normer och bryta dessa mönster på förskolans verksamhet, där man kontinuerligt diskuterar i arbetslaget och reflekterar tillsammans över en god arbetsmiljö som gynnar barnen. Det är även viktigt att det finns en blandning med etniska bakgrunder inom arbetslaget som reflekteras över förskoleverksamheten för barnen att ta del av, där man uppmärksammar varandras olikheter och skapar respekt för varandra. Lahdenperä förklarar i samma anda att rätt hanterad mångfald kan föda kreativitet, uppfinningar och framsteg. Men det kräver ett aktivt ledarskap och en vilja att skapa en organisation där olikheterena värderas positivt.

Sandberg och Sandström (2012) menar att ett interkulturellt förhållningssätt innebär en öppenhet från förskollärarna i att arbeta kring sociala samspel med både barn, arbetskollegor och föräldrar, att man ser olika kulturer och språk som ett positivt tillskott i samhället. Det krävs då att förskolläraren visar nyfikenhet kring varje barns hemkultur och bakgrund och att de kommunicerar med föräldrarna kring deras syn på barnuppfostran, val av skolform och i allmänhet visa en positiv inställning till föräldrarna.

Tidigare forskning

I detta avsnitt tar jag upp några exempel på forskning relaterad till interkulturella möten i förskolan. Jag påbörjade arbetet genom att först gå in på Skolverkets hemsida. Där sökte jag efter råd och riktlinjer som lärare kan förhålla sig till kring flerspråkighet och interkulturalitet i förskolan. Jag använde jag mig av ERIC och Libris och mina sökord var; Interkulturellt arbetssätt/förhållningssätt förskolan*, mångkulturell förskola* och *intercultural preschool, *interculturalism preschool, *intercultural approach preschool

Lunneblad (2006) har i sin etnografiska studie *Förskolan och mångfalden, en etnografisk studie på en förskola i ett multietniskt område* visat att varje barn ska i verksamheten få möjligheter att känna sig delaktiga i sin egen kultur och även kunna respektera andras kulturer. Under tre terminer följde Lunneblad en verksamhet där ungefär hälften av barnen hade en utländsk anknytning. Lunneblad studerade hur lärarna pratar om mångkultur och hur de skapar innehåll kring begreppet. Avhandlingens syfte handlar om hur förskollärare arbetar med begrepp som mångkulturalitet i förskolan genom att vara på plats en längre tid i en förskola och undersöka hur lärarna samtalar om och skapar innehåll kring begreppet.

Genom intervjuer/samtal och observationer fick Lunneblad syn på vissa delar i bemötande och inställning hos förskollärarna gentemot barn med en annan etnicitet och kultur.

Lunneblads (2006) forskningsresultat visade att förskollärarna utgick mycket ifrån sin egen kultur och från sin egen barngrupp. De valde själva vad som tolkades som ”annorlunda”, vilket var barn som hade föräldrar från ett annat land. Förskollärarna uppfattade ordet ”kultur” som innebär att man kom från ett annat land. Lunneblad

ifrågasatte förskollärarnas medvetenhet och metoder, och undrade varför förskollärarna inte från allra första början reflekterade i arbetslaget vad begreppet kultur innebär för att tillsammans få ett gemensamt förhållningssätt.

Lunneblad (2006) menar även i sin avhandling att skillnader mellan barnen fortfarande osynliggörs, det vill säga att förskollärarnas syfte inte är att ignorera olikheter och inte samtala kring det utan det är mer effektivt att lyfta skillnader för att synliggöra detta med respekt och möta varje barns individuella behov. Det är även viktigt att med ett mångkulturellt arbetssätt möta varandras traditioner och kulturer exempelvis genom mat, dans och sång och inte bara ”de andras” kulturer utan även att de svenska barnen presenterar sin kultur. Detta möte ska inte vara ensidigt utan vara ett genuint samspel mellan alla barnen på förskolan.

Ellneby (2008) skriver i sin bok *Pedagoger mitt i mångfalden* om vad som händer när en förskola tar emot många flyktingbarn och där hela verksamheten förändras. Många förskollärare beskriver en sådan väg som en normal process men Ellneby skriver att varje verksamhet ska ha möjlighet att få både stöd och utbildning under denna process för att det ska bli ett positivt kulturmöte. Ellneby beskriver olika sätt att ha ett gott bemötande men det börjar alltid med att man måste ha en förförståelse kring andra människors olika levnadssätt och kunna ha en positiv inställning för att bygga en relation och skapa respekt för sina medmänniskor.

Ellneby tydliggör att det finns utmaningar i den svenska förskolan kring arbete med mångkulturell verksamhet, eftersom det finns fördomar och rasism som man måste vara medveten om. Arbetslaget kan tillsammans arbeta med olika teman för att försöka upptäcka problem som kan finnas som exempelvis; mångfald, rasism, fördomar, språk och föräldrasmverkan. Genom detta stärks ett gott bemötande till föräldrarna när de lämnar sitt barn på förskolan menar Ellneby.

Jag använder mig av Ellnebys argumentation eftersom hon beskriver metoder och belyser de konflikter och missförstånd som brukar hända på förskolan när många elever med utländsk bakgrund tas emot. Pedagoger bör kunna diskutera tillsammans och försöka fånga upp en lämplig arbetsmetod där alla känner sig trygga.

Riddersporre (2010) skriver att språk på förskolan sker ofta via bilderböcker, där förskollärare tillsammans med barnen kan samtala om bilderna i böckerna och få igång en kommunikation där relationen är ömsesidig. Riddersporre tydliggör att exempelvis läsandet sker i ett socialt sammanhang som är viktigt för barns utveckling där mötet med barn och vuxna formar det enskilda barnet. Barn möter texter och ord i olika former som exempelvis; Ipad, dator och böcker. Riddersporre menar att det är viktigt att möta barns miljöer och där de befinner sig just nu. Tillsammans kan dialog skapas med barnen vilket man sällan annars inte har möjlighet till.

Riddersporre (2010) beskriver att språk och lek stärks när barn samspeles i förskolan, i vardagsaktiviteter och möten kan det skapas en naturlig plattform för barns lek, språkutveckling och sker genom barns villkor och behov. För de barn som är nyanlända eller som inte spenderar sin mesta tid i förskolan har verksamheten ett ansvar att bidra med trygghet, lek och lärande. De beskriver att pedagoger ska ta sin tid att lyssna och försöka förstå hur viktigt det är att samtala med barnen. Persson och Riddersporre beskriver en annan viktig faktor som kan begränsa möjligheterna för barns språkutveckling eftersom pedagoger ofta upplever att de inte hinner ha en dialog eller lyssna ordentligt. Förskolan har fått mindre tid att bearbeta, hantera och samtala om som barn och vuxna upplever i sin verksamhet och genom detta blir det mindre stimulans för lärande vilket inte är effektivt menar Riddersporre. Riddersporre anser att det är viktigt att synliggöra att lekfulla aktiviteter och socialt samspel är effektivt för språkutvecklingen hos barn.

Sandberg och Sandström (2012) skriver även i sin bok *Kritiska händelser- för lärande i förskolan* om förskollärare som bemöter barn med olika kulturella bakgrunder. De diskuterar hur betydelsefullt det är med bemötande på ett respektfullt vis, där både empati och att lyssna på individer finns. Författarna beskriver detaljerat att förskolan är en av de mest väsentliga institutionerna i barns socialiseringsprocess och med detta menas att förskollärare har ett ansvar att fostra framtida medborgare. Alla författare, forskare som jag använt i denna del understryker förskolans uppdrag och beskriver tydligt att det är förskollärarna som ska vara medvetna om detta. Sandberg och Sandström förklarar begreppet "kulturblindhet" som innebär ett oreflekterat arbetssätt där den egna kulturen eller etniska gruppen endast ser sig själva som världens centrum. Deras tankesätt är oreflekterat och de kan tro att den egna kulturen är mer civiliserad än

andras. Vi har förmåga att se endast våra kulturer, normer och värderingar som sedan kan resultera i missförstånd och kulturkrockar.

Sandberg och Sandström (2012) menar att det behövs mer medvetna vuxna i förskolans verksamhet som har en bred förståelse för andra människor och speciellt om man själv hör till majoritetskulturen kan det vara svårt att förstå andras kulturer men det är just det som är viktigt att samla på sig kunskap. I kapitlet förklaras också begreppet ”makt” vilket författarna skriver och att varje möte innehåller alltid en maktdimension. Det vill säga när möten med andra människor sker, kategoriseras och ges olika positioner där klass och könsstrukturer ofta domineras. Därför är det även viktigt att sprida kunskap inom barngruppen om olika kulturer och visa att alla ska bemötas med respekt eftersom maktstrukturen kan även ske inom barngruppen och inte bara i vuxen- till barn relation.

Sandberg och Sandström (2012) skriver vidare kring ”kulturblindhet” och använder sig av studier som gjorts av både Elmeroth (2008) och Runfors (2003). Mycket handlar kring att läraren inte intresserar sig för elevernas bakgrund, det vill säga att deras studier visar att lärarna vet inget om sina elevers bakgrund, vad de har som modersmål eller hur länge de har vistats i Sverige. Detta resulterar i ”kulturblindhet” och eleverna bemöts inte utifrån de länder som de kommer ifrån eller dess språk, kultur och traditioner som de bär med sig utan kategoriseras istället till ”invandrarbarn” eller ”elever med en annan kulturell bakgrund”. Sandberg och Sandström (2012) menar att läraren ska kunna intressera sig för sina elever samt reflektera över sitt eget bemötande och attityd till elever som har olika etniska bakgrunder. Författarna skriver att förskollärarna i verksamheten försöker få vardagen att fungera, därför söker de det som är gemensamt för alla barn. Därmed blir ”det svenska” och det svenska språket den gemensamma nämnaren.

Winterbottom och Leedys avhandling från 2012 studerar japanska barn i USAs förskola, eftersom japaner är en minoritet som bor i USA trots att japanska immigranter har bebott i USA i snart 150 år. Men trots detta har japanska familjer inte blivit aktiva deltagare i USA:s förskolor. Winterbottom och Leedy har valt att studera varför det har blivit på det sättet. De har använt sig av intervjuer med nio japanska mödrar under en period av 12 månader, vars barn går i förskolan i USA och artiklen beskriver mödrarnas bekymmer, funderingar och ideér kring detta ämne. Grundläggande för denna studie är

tron att både japanska föräldrar och förskollärare måste göra en uppriktig ansträngning i lära och använda kommunikativa strategier och förvärva grundläggande kunskaper för att bygga effektiva relationer.

Resultaten visade också de japanska mödrarna hade positiva och negativa uppfattningar om amerikanska förskolor och lärare. Dessa japanska mödrar upplevde svårigheter och kände frustration när de kontaktade lärare eller deltog i skolverksamheten. Deras specifika problem kan delas in i tre kategorier: språkbarriärer, kulturella frågor. Trots deras tydliga oro uttryckte de ändå respekt och upprymdhet för det några av lärarna försöker åstadkomma, och erkände behovet av sin egen insats i arbetet med förskollärare.

Angående ”språkbarriärer” visar studien att oavsett hur lång tid mödrarna hade bott i USA, var språkbarriären det mest citerade dilemmat i samband med att interagera med lärare, och bli mer engagerade i sina barns förskola. En annan forskning av Moskal (2014) tar upp det komplicerade förhållandet mellan migration och utbildning i skolor i Skottland, Storbritannien. Moskal (2014) har samlat data från 65 djupintervjuer med skolbarn i åldrarna 6-17 år.

Moskal (2014) beskriver att skolor inom Europa har upplevt mångfald i flera år. Fallet i Skottland utgör ett gott exempel för analys, eftersom migrerande barn och ungdomar från Polen omfattar den snabbast växande delen av befolkningen i skotska skolåldern. Denna process ställer krav på lärare att underlätta utvecklingen av kunskap och kompetens hos eleverna. Moskal tydliggör att skolor utmanas att förbereda barnen med ett brett spektrum av kulturer i syfte att utveckla dem till globalt medvetna och kulturellt kompetenta medborgare. Denna övergång av migrerande barn till nya länder är inte alls så lätt som man tror, därför att deras kultur inte värderas av samhället och unga invandrare identifieras ofta som ett ”problem”.

Många lärare som blev intervjuade beskrev att de inte fått mycket information och kunskap kring sina invandrare elevers bakgrunder vilket begränsade möjligheter att kunna kommunicera med allas föräldrar.

Skagemyr (2014) har i sin avhandling analyserat *Nyanlända barns deltagande i språkliga händelser i förskolan*. Skagemyr beskriver att förskolan har som tydligt

uppdrag att aktivt arbeta med alla barn för att motverka exkludering i verksamheten. Skagemyr beskriver att de nyanlända barnen som kommer till Sverige pratar sitt modersmål och därmed har förskollärarna en viktig roll i förskolan att kunna balansera det svenska språket och fortfarande ge möjlighet till bra bemötande för att barnet ska kunna stärka eller utveckla modersmålet i verksamheten.

Skagemyr (2014) beskriver att förskolans uppdrag är att bilda en helhet av omsorg, lärande och utveckling och att barn som är nyanlända behöver uppmärksammas för hur de mår och se till att de har en trygg tillvaro samtidigt som barnet får möjlighet att utveckla sina språk och sin kulturella tillhörighet, samt att barnet stimuleras i sitt lärande. Genom observationer och interaktionsanalys har Skagemyr kommit närmre en förståelse om att barn som inte kan hantera ett verbalt språk även använder sig av gester och förskolläraren ska kunna bemöta dessa och försöka tolka vad barnet menar. När förskolläraren försöker bygga en relation med barnet sker det en naturlig kommunikation där även det verbala språket kan stärkas.

Sammanfattning

Den forskning som har använts till denna studie är alla baserade på observationer och intervjuer, och litteraturen har även refererat till praktiska källor som visar vilken stor betydelse det har som vill studera något på plats, det vill säga att observationer sker i vardagliga situationer och att observatören inte lägger sin egen personliga värdering utan låter materialet tala för sig själv. Likheter mellan dessa studier är att förskolläraren har en stor betydelse för bemötande, inställning och förhållningssätt gentemot barn med utländsk bakgrund och visar hur de arbetar interkulturellt på förskolan. Forskningen visar även att språket är ett viktigt redskap för barnen att känna sig delaktiga och betydelsefulla i olika sammanhang där de ingår.

Inom detta ämne finns det betydelsefulla områden som är effektivt att arbeta kring redan på förskolan, ett interkulturellt arbetssätt innefattar mycket mer än bara kulturella skillnader mellan individer. Det handlar exempelvis om respekt, kunskap, förståelse och bemötande på olika sätt och vis vilket har en betydelse för examensarbetet eftersom min resultat synliggör förskollärarnas arbetssätt, utmaningar och upplevelser kring ämnet där studien har knytits an till styrdokument, läroplan och teori. Vikten med detta är att

lyfta fram förskollärarnas erfarenheter och med hjälp av tidigare forskning få en uppfattning kring ett interkulturellt arbetssätt på förskolan.

Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka hur fem förskollärare arbetar med ett interkulturellt arbetssätt inom ett mångkulturellt förskoleverksamhet. Min frågeställning är:

Vad säger förskollärare om interkulturellt arbetssätt i mångkulturell förskoleverksamhet?

Metod

Jag har valt att göra en undersökning i form av intervjuer för att få djupare förståelse av förskollärares arbetssätt med utgångspunkt i examensarbetets syfte och forskningsfråga. Enligt Bryman (2011) innebär en kvalitativ studie en mycket djupare tolkning av en mindre mängd data. Bryman menar att kvalitativa intervjuer är öppna och rörliga vilket jag anser passar in i mitt valda område och tolkningsverktyg eftersom jag vill försöka förstå det förskollärare talar om. Jag har valt att göra semistrukturerade intervjuer med stöd i Bryman som förklarar att informanten har en möjlighet att styra sina egna svar vilket jag upplevde skulle passa in i studiens form eftersom jag vill skapa en frispråkig och ärlig atmosfär där förskolläraren kan öppet reflektera över mina frågor och sina egna svar.

Urval

Innan min utbildning vikarierade jag på två förskolor som jag har valt att använda till mitt examensarbete. De två förskolorna är placerade i ett mångkulturellt område i en mellansvensk kommun. Jag valde förskolorna för att jag varit där tidigare i korta perioder och därmed har en förståelse av verksamheten.

Jag har gett alla respondenter fingerade namn, vilket betyder att de namn som jag uppgivit är påhittade (Vetenskapsrådet, 2011).

Genomförande och tillvägagångssätt

Jag tog först kontakt med förskolornas respektive förskolechef via mail och beskrev mig själv (se bilaga 1) och studiens syfte, efter ett tag fick jag svar att tre förskollärare på första förskolan som jag namnger ”Humlans förskola” var intresserad av att delta i undersökningen. På den andra förskolan som jag namnger ”Fjärilens förskola” var två förskollärare intresserade att medverka i undersökningen. Förskollärarna på ”Humlans förskola” arbetade på två olika avdelningar, på ”Fjärilens förskola” arbetade förskollärarna på tre olika avdelningar. Förskollärarna på respektive förskola ville gärna vara med och jag fick deras e-post för att maila tider. På så sätt kom jag och förskollärarna överens om tider som jag skulle komma och genomföra intervjun.

Jag var noga med att berätta för respondenterna att deras namn skulle vara anonyma och de hade all rätt att dra sig ur mötet när de känner för det. Jag var även tydlig med att intervjuerna sker enskilt tillsammans med mig och att jag skulle spela in samtalen med min privata mobiltelefon, all data är för studiesyfte och jag förde över ljudfilerna till ett USB som lämnades in till Högskolan i Gävle för arkivering, det ska förvaras så att ingen obehörig ska ta del av det (Vetenskapsrådet, 2011).

Intervjuerna skedde på personalens arbetsrum och även där var jag tydlig med att deras namn skulle vara anonyma. Innan jag ställde mina intervjufrågor, frågade jag om respondenternas ålder, yrke och utbildning. Detta har ingen betydelse för studien men det var inledande frågor som möjligtvis skapar en avslappande stämning.

Intervjufrågorna (se bilaga 2) handlar om ett interkulturellt arbetssätt på förskolans verksamhet. Jag tänkte ut viktiga inslag i förskolans verksamhet och var även nyfiken på utmaningar som förskollärarna upplevde med att arbeta utifrån ett interkulturellt perspektiv. Jag ställde relevanta följdfrågor för att få så mycket information som möjligt där jag bland annat frågade om förskollärarnas konkreta arbetssätt och deras personliga upplevelser om ämnet. Varje intervju varade mellan 20-40 minuter. Respondenterna hade inte sett mina frågor skriftligt i förväg men de visste om ämnet eftersom när jag besökte förskolorna hade vi en dialog om min studie samt de frågor jag skulle ställa. Jag var även tydligt med vad min studie handlar om i mitt mail till förskolechefen (se bilaga 1).

Det redskap som jag använde till ljudupptagningen var min privata mobiltelefon. Jag laddade ner en applikation som heter "voice recorder" och jag testade den hemma ett par gånger innan jag bestämde mig för att använda den till min studie. I den applikationen kan man ha obegränsad inspelade ljudfiler och man kan även säkerhetskopiera ljudfilerna till sin privata mail. Ljudfilerna sparas som datum och klockslag och jag la även till de fiktiva namn så jag kunde organisera de sparade filerna. Efter att intervjuerna genomfördes började jag lyssna på de inspelade intervjuerna, jag studerade en i taget och transkriberade intervjuerna. De transkriberade intervjuerna var sammanlagt cirka 70 sidor och jag studerade likheter mellan intervjuerna det vill säga liknande begrepp och innebörder förskollärarna nämnde. Sedan valde jag specifikt ut de delar som var relevanta i relation till studiens syfte och forskningsfråga. De teoretiska utgångspunkterna som motiverar valet av perspektiv är de bärande begreppen

vilket är kultur, etnicitet, identitet och lärande. Kopplingen som dessa begrepp har till varandra är att det interkulturella förhållningssättet på förskolan är en väsentlig faktor som bidrar till utveckling.

Studiens tillförlitlighet

Bryman (2011) förklarar att reliabilitet betyder hur tillförlitligt ett resultat blir, det vill säga om studiens syfte besvaras genom bestämda metoder och hur dessa besvarar frågeställningarna på ett acceptabelt vis. Med hjälp av lämpliga tolkningsverktyg kan studiens resultat styrkas och studiens pålitlighet stärkas. Det krävs att forskaren utelämnar sina egna värderingar och åsikter och istället samlar på sig mycket data kring ämnet. Till min studie har jag endast valt att ha intervjuer eftersom syftet med de kvalitativa intervjuerna är att få en bättre uppfattning av vissa faktorer och jag har även möjlighet att ställa följdfrågor om det är någonting som jag inte begriper.

På grund av att jag är känd sen tidigare på förskolorna hade jag lätt att komma igång med intervjuerna och att samtalet blev djupare.

De teoretiska utgångspunkterna som jag valt är mina redskap för tolkning och på det sättet har jag kunnat distansera mig i undersökningsmaterialet.

Resultat

I detta kapitel presenteras studiens resultat. Redovisningen sker med utgångspunkt i två huvudkategorier, vilket är språkets betydelse och arbetssätt. För att förtydliga framställningen av resultatet, har jag använt underkategorier som är baserade på citat av mina respondenters utsagor.

Språkets betydelse

Respondenterna från samtliga förskolor betonar under intervjun vikten av språkets betydelse som en väsentlig faktor i arbete med interkulturalitet på förskolan.

Förskollärarna ser betydelsen av att arbeta med barnens modersmål på förskolan där språkstimulansen stärks genom att man synliggör det språk de talar hemma i förskolans verksamhet.

Flerspråkighet

Resultatet visar att förskollärarna menar att språket är en god förutsättning för att kunna utvecklas vidare och förskollärarna uttrycker att man ska uppmuntra flerspråkiga barn, samt visa intresse för deras modersmål. Förskollärarna menar att genom att arbeta med språk stärker man barnets självkänsla eftersom man uppmuntrar barnens kunskaper och försöker genom olika metoder att koppla samman språk med andra kunskaper på förskolan.

Förskollärarnas utsagor nedan visar deras syn på arbete med språk.

Ingrid: Det är väldigt intressant med barn som talar fler språk, det vill man också uppmuntra.

Adam: Det blir en annan grej att arbeta på en mångkulturell förskola eftersom jag har haft erfarenhet att man brukar få barnen att lära sig svenska och bryta deras egna språk, men här försöker vi istället lyfta deras modersmål och på så sätt skapa en atmosfär för barnen att naturligt vilja lära sig svenska.

En utmaning som en förskollärare på "Fjärilens förskola" uttrycker är att man vill lära sig barnets språk och försöka ha kunskap om varje barns bakgrund.

Förskolläraren Adam på ”Humlans förskola” menar att den vuxnas attityd och inställning kring mångkultur och språk bidrar mycket med vad barnen själva kommer att uppleva.

Adam: Om vi har fördomar och vägrar annat än att lära sig det svenska språket, kommer vi inte långt i verksamheten, personligen står jag starkt emot rasistiska uttryck och utanförskap, i vår verksamhet försöker vi kontinuerligt reflektera kring läroplanen och barnkonventionen, det är vår uppgift.

Resultatet visar att förskollärarna på de båda förskolorna är medvetna om att barnen redan har en god tillgång att lära sig det svenska språket genom att de talar redan ett annat språk, betoningen här är att det är då förskollärarens uppgift att göra detta möjligt genom att stärka barnens självkänsla och självförtroende via bekräftelser och uppmuntring.

Resultatet visar därutöver att förskollärarna var överens om att barnens olika kulturer borde synliggöras och att flerspråkigheten ska vara en tillgång i verksamheten. Trots bristen av kunskap kring barnens olika hemländer och kulturer finns det ändå en medvetenhet kring ett interkulturellt förhållningssätt på förskolan. Respondenterna uttryckte betydelsen av att ha en positivt attityd gentemot barnen och viljan att försöka uppmuntra olika språk i barngruppen.

Karin: Vi är medvetna om att barnen har en annan bakgrund än svensk, och genom det försöker vi visa intresse att fråga om deras kultur, bakgrund och vilket språk de talar hemma.

På ”Fjärilens förskola” uttryckte förskolläraren att det saknas viss kunskap om barnens kulturer.

Förskollärarna uttrycker även att kommunikationen tillsammans med barnen är viktig för att skapa en god grund och förtroende för att barnen ska bli motiverade att utveckla det svenska språket.

Adam: Generellt är jag väldigt nyfiken på språk, och jag märker att barnen blir trygga när vi som vuxna visar intresse och försöker nå barnen på olika sätt. De blir mer motiverade och intresserade att lära sig olika saker.

Modersmål

På ”Fjärilens förskola” försöker förskollärarna använda de olika modersmålen som finns i barngruppen under måltider och samlingar. Runt väggarna finns bilder på olika frukter, bestick, vatten och så vidare på svenska, arabiska, kurdiska och spanska. Förskollärarna kommunicerar med barnen när de äter och de försöker flika in vissa ord på deras modersmål.

Karin: Vi försöker uppmuntra barnen runt matbordet att säga vissa ord på deras modersmål och tillsammans för vi en dialog.

Elsa: Vi har ju samlingar där vi tar upp varandras olika modersmål, men jag skulle gärna vilja ha en mer planerad samling som är genomtänkt och inte bara köra spontant någon gång i veckan.

Resultatet visar att det finns behov av bättre samarbete med modersmållärare, där förskolan kan ta hjälp av modersmållärarna med material och böcker för att själva lära sig barnens olika språk eller presentera detta i barngruppen där alla kan ta del av barnens olika kulturer.

Karin: Jag önskar att vi kunde ha en bättre relation till modersmållärarna, det blir mer effektivt om de är mer med i verksamheten än att gå iväg med barnet.

På ”Humlans förskola” är utmaningen att arbeta interkulturellt i verksamheten med föräldrarkontakten och de anser att man önskar en närmre kontakt och de försöker arbeta med den.

Linda: Vi försöker alltid vara beredda på ramsorna och lära oss hur man säger dem på olika språken så man inte står där med ett frågetecken och ser löjlig ut.

Elsa: Alla föräldrar kan ju inte svenska, så när vi möter dem och de hör att vi säger något på deras språk visar vi dem att vi bryr oss och är intresserade.

Gemensamt för större delen av respondenterna är att språket har en stor betydelse för språkstimulansen och tillsammans med modersmållärare kan man skapa större

möjligheter som förskollärarna vill arbeta med. Resultatet visar att förskollärarna skapar kunskap och vill även lära sig mer kring varje barns modersmål och själva lära sig en del av språket för att använda på verksamheten.

Arbetsmetoder

Flera av respondenterna uttrycker olika arbetssätt som innefattar det interkulturella förhållningssättet. Genom olika material når man ut till barnen som är flerspråkiga att stärka deras modersmål samt det svenska språket. Ett sådant verktyg är lärplattan, så kallad iPad när förskollärarna tillsammans med barnen använder olika applikationer där man både kan höra språk och arbeta med ord.

Adam: Sitter man med barnen hör man olika ord på olika språk, sedan översätts det på svenska, och även vi vuxna ska ta åt oss och visa intresse att lära oss.

Karin på ”Fjärilens förskola” uttrycker att när de använder sig av lärplattan får även barnen göra något som de är intresserade av.

Karin: Barnen nuförtiden gillar att leka med lärplattan och varför inte ge dem lärorika appar där den svenska språkutvecklingen stärks?

På ”Humlans förskola” arbetar förskollärarna med sångsamling två gånger i veckan. I samlingen sjunger de olika sånger och ramsor på svenska, arabiska, kurdiska, grekiska och somaliska. Dessa ramsor handlar allt ifrån väder, kroppsdelar och sångerna de sjunger är exempelvis; *Broder Jacob*.

Förskollärarna på ”Fjärilens förskola” menar att ett mångkulturellt samhälle är positivt och man ska se denna olikhet som en effektiv tillgång i förskolan eftersom man redan som barn får möjlighet att komma kontakt med olika normer, värderingar och principer.

Linda: Det är positivt att man synliggör olikheterna som finns, döljer man det finns en stor risk att man visar att man är rädd för det som anses är annorlunda.

Förskollärarna på ”Humlans förskola” betonar hur spännande det är för barnen att presentera sitt land och språk, med hjälp av flaggor och teckningar.

Ingrid: Det visar oss vuxna och barngruppen, hela de lyser när vi vuxna visar intresse, det är en stor del i deras identitetsskapande att man bekräftar barnen.

Förskollärarna på ”Humlans förskola” svarar enskilt vad ett interkulturellt förhållningssätt är på förskolan.

Linda: Ett interkulturellt förhållningssätt är att man som förskollärare är öppen för allas kulturer och bakgrund, tillsammans är vi unika och försöker på det bästa sättet att visa att det är inget fel med det.

Adam: Det innebär att man som förskollärare ser varje barns lika värde och att bära på detta förhållningssätt i baktanke när man arbetar med barnen.

Resultatet visar att respondenterna betonar förskolans värdegrundsfrågor, där alla barn ska bli sedda och där man synliggör olikheter samt likheter vilket skapar trygghet.

Värdegrundsfrågorna är ett förhållningssätt som respondenterna bär på när de bemöter barn med olika kulturer och bakgrund på förskolan.

Under intervjun beskriver förskollärarna att det finns texter på olika ställen och föremål på de modersmål som finns i barngruppen. Det står bland annat ”välkommen” på olika språk.

Adam: Små saker som ”välkommen” på olika språk, säga hej på olika språk och synliggöra olika språk i samlingarna uppskattas mycket hos både barnen och deras föräldrar. Vi märker det på barnens ansiktsuttryck, när de ler stort så vi säger något på deras språk, den glimten i ögat är värdefull. Det påminner vilket fint arbete vi förskollärare har, och även ett stort ansvar som vi har.

På ”Humlans förskola” i lekrummet finns det olika flaggor som visar var barnen i förskolan kommer ifrån, allt ifrån den spanska flaggan, kurdiska flaggan, irakiska flaggan och somaliska flaggan.

Förskolläraren Karin berättar att barnen brukar peka på varandras flagga och de frågar om varandras flaggor och förskolläraren visar också intresse. Med hjälp av den flerspråkiga personalen på förskolorna har de kunnat skriva de olika texterna på barnens

modersmål. På ”Humlans förskola” berättar Adam att när de har teman på förskolan skriver de också vissa ord på andra språk. På båda förskolorna finns det böcker, och ramsor utskrivna på olika språk i bokhyllan.

På ”Fjärilens förskola” säger förskollärarna att de vill visa intresse för andras språk och de är tacksamma över den övriga personalen som kan tala fler språk. Eftersom förskollärarna talar endast svenska behöver de stöd på olika sätt och även en balans kring interkulturellt arbete. De material som finns tillgängliga på olika språk är även öppet att använda för förskollärarna men det börjar med en nyfikenhet hos de vuxna att ta initiativet och våga. På denna förskola finns även olika språk skrivna på lappar i hallen med bilder på kläder, blöjor för barnen och föräldrarna att se.

Karin: Om det är slut på blöjor brukar vi sätta upp lapparna som står på svenska och deras modersmål på barnets hylla så föräldrarna kan se det och förstå.

Förskollärarna försöker reflektera över arbetssätt och närma sig både barnen och föräldrarna genom ramsor, sång och samtal och försöka uppmärksamma varje individ. Det finns ett varierande arbetssätt och en vilja att utvecklas som förskollärare, vilket innebär att så länge man är medveten om sin miljö kommer man rätt långt. Gemensamt för förskolorna är att de försöker uppmärksamma barnens språk och kultur, visa intresse genom dialoger och använda hjälpmedel och material där även förskolläraren kan delta.

Resultatet visar att faktorer som demonstrerar likheter och olikheter mellan individer är viktig att betona. På ”Fjärilens förskola” är leksakerna, som till exempel dockor avvikande, dockorna är klädd i jeans, polis eller brandman uniform och har olika hudfärg och hårfärg eftersom man försöker bryta normer.

Elsa: Vi försöker bryta vissa normer och visa att det är okej redan från början.

Samtliga förskollärare uttrycker att samlingarna var en god plattform att samla alla barn och förskollärare där olika kulturer och språk kunde belysas för alla. Lärplattan ansågs vara ett hjälpmedel att närma sig barnet genom olika appar samt som förskollärare även kunna lära sig olika språk.

Planering och reflektion i arbetslaget

Resultatet visar att det finns behov av att arbeta gemensamt i arbetslaget med planering och frågor som rör ett interkulturellt arbete. Flera av respondenterna uttrycker att utmaningen med att arbeta tillsammans i sitt arbetslag vilket är tidsbristen.

Elsa: Vi diskuterar det, klart och det är inte en svår arbetslag där man inte kan säga vad man tycker men ibland räcker tiden inte till eller så är man fast i en bana där man försöker och försöker lära barnet svenska, liksom att man glömmer att man når barnen genom att visa först intresse för deras språk och kultur, därför är det bra att man påminner varandra.

Linda: Tiden är så himla viktigt, man hinner ju inte sitta med sitt arbetslag, speciellt när man ska reflektera efter en viss aktivitet, man hinner inte fånga in det man har fått ut av planeringen. Vilket är synd.

Samtliga respondenter uttrycker att tiden för arbetsplanering brister och det är en viktig aspekt inom ett interkulturellt arbete. Genom att få syn på olika arbetssätt och förbättringar menar förskollärarna att de behöver mer tid tillsammans för att kunna diskutera och planera olika arbetsmetoder som gynnar verksamheten. Trots att det finns en medvetenhet kring att man når barnen genom deras modersmål menar förskolläraren att det finns en risk att man ibland förbi se detta eftersom man kan hamna i de gamla hjulspåren. Resultatet visar att respondenterna under intervjun beskriver vikten av att ta vara på varandra i arbetslaget och en mer önskad tid behövs för att göra det interkulturella arbetssättet mer produktiv.

Behov av utbildning

Samtliga förskollärare visar att det finns en brist på kunskap kring barnens olika hemländer och kulturer. Resultatet visar att förskollärarna uttrycker att genom utbildning förstår man olika faktorer som är viktiga inom förskoleverksamheten.

Elsa: Jag arbetade innan på olika förskolor och där hade jag verkligen noll koll på de olika kulturerna och så nu känner jag själv att efter min utbildning har jag en annan syn på det hela och trots att vi gör vårt bästa vet jag att vi kan bli bättre på förskolan.

Adam: Utbildningen är väldigt viktig för att få syn mestadels på sig själv. Genom det blir man medveten kring sin miljö och det stärker väldigt mycket. Innan min utbildning var det väldigt mycket nytt som jag lärde mig.

Elsa: Jag försöker att hålla mig uppdaterad och inte försöka säga fel utan tänka igenom och samtidigt visa intresse men det finns en brist på kunskap om varje barns bakgrund och vilket land de kommer ifrån.

Gällande utbildning menar respondenterna att det är viktigt eftersom man blir mer medveten och man får ett nytt perspektiv på sin omgivning. Genom utbildning har man fått kunskap kring betydelsen av att arbeta interkulturellt på förskolan och även fått syn på att det finns mer behov av att diskutera barnens olika språk och kulturer. Förskollärarna uttrycker ett stort behov av fortsatt arbete och planering inom arbetslaget.

Övergripande resultat

Studiens resultat visar att det finns specifika faktorer som är mer framträdande vad gäller interkulturellt arbetssätt på förskolorna.. Vikten av att införa olika språk i verksamheten har visat ett resultat som uppskattas både av barnen och deras föräldrar. Respondenterna uttrycker att barnen blir mer trygga, nyfikna och motiverade att lära sig saker och på så sätt skapas möjligheter till språk i olika aktiviteter i förskolans verksamhet. Olika metoder som till exempel bild, språk och lärplatta används flitigt i verksamheterna för att nå barnens behov och där förskollärarna har möjlighet att närma sig barnens kultur. Lärplattan är enligt förskollärarna ett uppskattat verktyg där man tillsammans med barnen utbyter respektive modersmål och genom olika applikationer använder varierande sinnen så som se, höra och tala. Resultatet visar att trots att förskollärarna är medvetna att de arbetar i ett mångkulturellt förskola finns det behov av att ständigt reflektera med sitt arbetslag och få mer kunskap kring varje barns bakgrund för att få en fungerande verksamhet där alla förskollärare upplever att de är delaktiga och har kunskap om varje barns kultur och modersmål.

Respondenterna uttrycker en brist i tid för arbetsplanering där förskollärarna kan ha möjlighet att tillsammans samtala och reflektera kring barnen och deras respektive

kultur och bakgrund, förskollärarna upplever att man arbetar rutinmässigt och önskar att man hade mer tid för diskussioner i arbetslaget. Genom diskussion kan förskollärarna få en djupare förståelse och medvetenhet kring barnens kultur och bakgrund samt arbeta för att förnya arbetsmetoder som är aktuella i verksamheten.

Diskussion

Studiens syfte var att undersöka vad interkulturellt arbetssätt innebär för fem förskollärare som arbetar inom en mångkulturell förskoleverksamhet. I detta kapitel ska jag redogöra undersökningsresultatet i relation till tidigare forskning.

Metoddiskussion

Denna studie försöker bidra till förståelse av interkulturellt arbetssätt på två mångkulturella förskolor. Alla förskolor arbetar inte på samma sätt och denna studie visar vad förskollärare säger om hur de arbetar utifrån vad de anser är viktigt i verksamheten. Det hade varit intressant att efter intervjuerna se hur förskollärarna arbetade i verksamheten och genom videoinspelning få syn på saker som antingen stärker de svar respondenterna givit eller om arbetssättet ser annorlunda ut. På så sätt finns det en möjlighet att resultatet skulle kunna ha sett annorlunda ut och därmed också påverka studiens resultat. Att jag spelade in mina intervjuer var till stor hjälp efteråt när jag transkriberade intervjuerna, jag kunde gå tillbaka för att lyssna om jag missade något eller tillägga ett citat för att stärka resultat delen.

Innan jag bestämde mig för att enbart använda intervjuer tänkte jag om jag skulle ha fokusgrupper eller individuella intervjuer. Även detta kunde påverka studiens resultat, i grupper kan mycket annat diskuteras och man får ta del av reflektioner som kanske inte riktigt kommer fram när individen ensam svarar. Samtidigt kan det även vara mer bekvämt och tryggt att bli intervjuad individuellt då kanske personen vågar vara mer öppen och ärlig. Men utifrån individuella intervjuer fick jag med mycket tankar och upplevelser som annars kanske inte hade synliggjorts om individerna varit i en grupp. Sedan valde jag medvetet att inte använda mig av enkäter då mitt syfte var att skapa dialoger vilket enkäter inte gör. Jag fick även möjlighet att ställa följdfrågor om jag inte riktigt förstod vad en respondent menade kring en viss fråga. Genom intervjuerna framgår att de flerspråkiga pedagogerna på plats har varit till en stor hjälp. När det har fungerat och man når ut till barnen har mina följdfrågor till respondenterna baserats på ”varför funkar det?” ”på vilket sätt funkar det?” osv.

Resultatdiskussion

Valet av det teoretiska perspektivet i studien sammankopplas med ämnet som jag skriver om. Det passar för ämnet som jag vill studera. I undersökning har jag försökt förhålla mig objektivt till materialet och med hjälp av analys försök hitta svar på min fråga.

Utifrån tidigare forskning visade det sig att Lunneblads (2006) belyste att förskollärarna uppfattade innebörden ”kultur” som om att man kom från ett annat land och inget annat. Förskollärarnas medvetenhet ifrågasattes och Lunneblad observerade att förskollärarna inte hade ett genuint samspel mellan barnen. I min studie visade det sig att förskollärarna ändå hade en bred kännedom kring innebörden ”kultur” och genom intervjuerna förklarades det att det interkulturella ansågs vara modersmål, etnicitet, kulturer i traditioner och seder.

Det som förskollärarna i min studie nämnde är att den svenska kulturen presenteras, där utbytet mellan dessa olika kulturer, språk och traditioner sker och inte bara kulturer från ”andra barn” introduceras och ifrågasätts. Till exempel när förskollärare och barn på förskolan arbetar med lärplattan sker en relation där svenska, somaliska, kurdiska, arabiska och turkiska språket synliggörs och bearbetas.

Ellnebys (2008) argumentationer kring att bemötande är en viktig del i det interkulturella arbetssättet stärks när förskollärarna i min studie beskriver att de inte bara barnen de möter men även barnens föräldrar. Ellneby menar att för att man ska ha en förståelse för människors levnadssätt måste man ha en positiv inställning för kulturer och därmed bygga en relation. Förskollärarna i min studie menar i intervjuerna att skrifter på olika språk i verksamheten är både till för barnen och föräldrarna, de menar att när föräldrarna ser deras respektive hemlands flagga och välkommen på deras språk skapas en trygghet och glädje. Genom detta kan man närma sig, eftersom man visar en nyfikenhet som gör att den andra parten känner ett förtroende.

Riddersporre (2010) beskriver hur lek och språk sammanfogas när barn samspeles i förskolan. De barn som är nyanlända, har förskolan ett ansvar att bidra med trygghet, lek och lärande. I min studie är förskollärarna medvetna om språkutvecklingen i leksituationer, förskollärarna är med i leken och försöker hitta anpassningsbara

arbetssätt som exempelvis bild, där barnen är med och målar sin och andras flaggor, där de samtalar under tiden och har ett återkopplande samtal efteråt. Riddersporre menar att socialt samspel är effektivt för språkutveckling hos barn och mycket av detta tänk finns hos förskollärarna i denna studie genom att de är utbildade och har fått kunskap i området.

Det som överraskade mig var Moskals studie från 2014 i Skottland.

Moskal beskriver att migrerande barn från Polen i Skottland värderas inte högt i samhället eftersom man anser att Polskas unga invandrare är ofta ett ”problem”. Lärarna som intervjuades i Moskals studie hade inte kunskap kring barnens bakgrund därav begränsades kommunikationen mellan lärare till barn och deras respektive föräldrar. Detta upplever jag som ett stort dilemma och i Sverige uppfattas som ett rasistisk påslag. I Moskals studie (2014) sätter lärarna barnen i olika fack och har låga förväntningar på dem, istället för att bryta mönster och vara ödmjuka, omsorgsfulla, nyfikna och öppna har de inte bara tagit hänsyn till barnen men även föräldrarna. I min studie arbetar förskollärarna på ett helt annat sätt. Här värdesätter man barnens olika kulturer, man erkänner att man inte har tid för att reflektera inom arbetslaget och haft brister att arbeta på ett interkulturellt arbetssätt men genom utbildning har man fått ett nytt perspektiv. Barnen delas inte i fack utan alla får ta del av varandras bakgrund, språk och traditioner. Det som anses vara mångkulturellt i förskolorna i min studie har väckt en stor nyfikenhet hos förskollärarna och en drivkraft att fortsätta arbeta på ett interkulturellt arbetssätt.

På de mångkulturella förskolorna där studien har genomförts visar det sig att det är en effektiv arena för interkulturellt arbete. Genom ett varierande arbetssätt kan förskollärarna finna nya metoder att nå olika barn och deras föräldrar, där de kan möta individernas språk och kultur. Enligt Lunneblad (2009) innefattar ett gott interkulturellt arbetssätt inkludering och nyfikenhet bl.a föräldarsamverkan och samspel. I Skolverkets stödmaterial (2013) står det att kommunikationen är en väsentlig del inom den interkulturella lärandemiljön och genom möten skapas relationer. Genom samtal där barnen och vuxna kan föra idéer och växla tankar skapas en förutsättning för en förtroendefull relation. Detsamma gäller även också förskollärare och föräldrarna att skapa en god relation.

Enligt Lunneblad (2009) har förskolan ett uppdrag att fostra goda samhällsmedborgare, vilket förskolorna i studien försöker göra genom att visa olika material för barnen som är utanför normen. Barnen som är i förskolan talar redan ett annat språk och istället för att beröva dem det språket ser man det som en positiv tillgång och försöker stärka det. Förskollärarna visar att det även är viktigt med ett reflekterande arbetslag, där interkulturellt arbete görs och synliggörs i verksamheten.

I Skolverket (2013) skrivs att förskolan ska vara ett komplement till hemmet och med hjälp av föräldrarna kan en kommunikation om Sveriges samhällssystem, strukturer och rättigheter uppstå. I förskolans läroplan (Skolverket, 2010) står det att den vuxna ska visa barnen respekt och öppenhet mot andra kulturer vilket förskolorna tänker på när de varierar sitt arbetssätt och skapar miljöer där de kan möta barns olika språk och kulturer.

Sandberg och Sandström (2012) pekar på att det är viktigt att ha ett öppet förhållningssätt för barns olika modersmål eftersom detta inverkar positivt på barnets identitetsutveckling. Vid ”Humlans förskola” finns det en god relation till sina modersmåls lärare och försöker samtala när de medverkar i verksamheten. Genom att visa intresse och försöka göra alla delaktiga arbetar de med ett interkulturellt arbetssätt och kan utbyta kunskap kring vad barnen lär sig eller gör under sin modersmålsundervisning.

I förskolorna tog de hjälp av de flerspråkiga pedagogerna och enligt Lahdenperä (2004) har pedagoger med en annan bakgrund än den svenska, lättare att se individen och inte kategorisera barnen efter deras kulturella tillhörighet. Förskolorna som fått flerspråkiga pedagoger att vara delaktiga är positivt och det kanske även behövs för att lära sig av varandra och utbyta erfarenheter, inte bara i barngruppen utan också i arbetslaget.

Resultatet i den här undersökningen visar att ett interkulturellt arbetssätt handlar mycket om att vara öppen för allas olikheter, språk och kulturer. Att vara nyfiken på individers bakgrund, erfarenheter och upplevelser gör att det går att bygga relationer och via sociala sammanhang stärks detta. Ett samspel som handlar om att se varje barns behov, lyfta olikheter och respektera varandra är effektivt i förskolan eftersom redan i tidig ålder agerar vi efter förväntningar som man uppfattar. Lunneblad (2006) menar att alla människor, oavsett bakgrund, som samspelar med varandra och försöker förstå varandra med respekt är ett interkulturellt arbetssätt.

Genom intervjuerna har jag fått en bild av att förskollärare önskar mer tid för reflekterande planering av olika aktiviteter i förskolans verksamhet tillsammans med sitt arbetslag. I en av intervjuerna framgick att mycket tid går åt till dokumentationer och tid för samtal och reflektioner med sitt arbetslag brister. Min tolkning är att dokumentation blir måsten och anses tidskrävande och de finner inte tid att diskutera läroplanens innehåll, vilket förskollärarna själva önskar.

Förskolläraren i studien visade medvetenhet kring det interkulturella arbetssättet, men uttryckte en också en viktig aspekt som kan göra arbetet mer effektivt. Den viktiga aspekten är att ha reflekterande samtal med sitt arbetslag där tankar och idéer växlas. Saknas det reflekterande stunder kan man gå miste om varandras förhållningssätt och funderingar, det vill säga efter ett tag kan rutinerna ta över och det är lätt att glömma bort varför vissa saker görs på verksamheten, därav kan kommunikationen mellan förskollärare bli sämre. Samtliga förskollärare visade efter erfarenheter att de försöker utveckla reflekterande samtal i sitt arbetslag. Vid "Humlans förskola" arbetade de inte på ett interkulturellt arbetssätt för några år sedan, men när utbildade förskollärare blev anställda i verksamheten har detta ändrats och de försöker kontinuerligt reflektera över barnens behov och intressen. Implikationer att förskollärare behöver kontinuerlig utbildning i detta ämne, för att verkligen nå ut till varje barns kultur och behöver förbättra arbetsmetoder som är effektiva för barnen.

Den tidsbrist som några uttryckte på förskolan behöver uppmärksammas. Om det inte ges tid till diskussion i arbetslaget kan det betyda att deltagarna kan gå miste om värdefulla idéer och tankar. En av förskollärare menade att de tänker självständigt i barngruppen när det inte finns tid för samtal med kollegorna, även om det är viktigt att ha varandras stöd för att stärka det arbetssättet som man önskar och kommit överens om på verksamheten.

Som skrivits och påvisats tidigare i det här kapitlet uttrycker en av förskollärarna att en kunskapsbrist som finns när man inte vet exakt vart varje barn kommer eller vilket språk barnet talar. Det kan bli ett problem när kunskapen inte finns hos förskollärarna och man inte kan kommunicera med barnet eller föräldrarna vilket kan skapa frustration och barnet lämnas ensam i sitt språk och kultur. Förskollärarna i studien förklarade att de

tagit hjälp av flerspråkiga pedagoger på verksamheten vilket har varit väldigt effektivt och även underlättat arbetet. Men jag tänker på de förskolor som inte har flerspråkiga pedagoger , hur blir resultatet då? Hur ser detta förhållningssätt ut då?

Vi lever ständigt i samspel med olika individer och världen omkring, vi lär oss tillsammans och förskolan är den första institutionen för barn och vuxna. På så sätt är det väsentligt att bygga goda relationer. Förskolläraren har ett tydligt uppdrag och ansvar. Studiens resultat kan bidra med att visa vikten av interkulturell arbetsätt genom att lyfta fram frågor som var utgångspunkten för studien, att vara medveten om hur det interkulturella arbetssättet visar sig kan vara produktivt, rättvist och utvecklande för barngruppen.

Resultatet i studien kan givetvis diskuteras av andra förskollärare. Det är viktigt att man har ett öppet sinne och en nyfikenhet att vilja se över teorier och tolkningar kring ämnet. Det är en aktuell fråga och vi lever i ett mångkulturellt samhälle där behovet av att flrstå varandra är väsentligt. Studien kan även fördjupa sig och det finns didaktiska implikationer som visar på behovet av fortbildning inom området.

I läroplanens förskola (lpfö 98) står det att förskolan ska sträva efter att varje barn känner sig delaktig i sin kultur men även visa respekt och förståelse för andra kulturer. Till vidare forskning skulle det vara intressant att kombinera observationer och fördjupa sig mer i föräldrasamverkan och hur denna uppfattas av föräldrarna i förskolans verksamhet. På så sätt får man möjlighet att se denna analys från ett annat perspektiv som kan ha en stor påverkan för verksamheten.

Referenslitteratur

Litteratur

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. uppl. 2. Malmö: Liber AB.

Dewey, J. (1999). *Demokrati och utbildning*. Daidalos: Göteborg: Daidalos.

Doverborg, E., Pramling Samuelsson, I. & Qvarsell, B. (1993[1987]). *Inlärnin g och utveckling: barnet, förskolan och skolan*. 1. uppl. Stockholm: Liber utbildning.

Ellneby, Y. (2008). *Pedagoger mitt i mångfalden- att möta barn med andra kulturer i förskolan*. Stockholm: Sveriges utbildningsradio AB.

Lahdenperä, P. (2004). Interkulturell pedagogik – vad, hur och varför. I P. Lahdenperä (Red.), *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Lunneblad, J. (2009). *Den mångkulturella förskolan- motsägelser och möjligheter*. Studentlitteratur AB: Lund.

Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Stockholm: Liber AB.

Riddersporre, B. (2010). Ledarskap i förskolan. I B. Riddersporre och S. Persson (red.). *Utbildningsvetenskap för förskolan*. 1:a uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Sandberg, A. & Sandström, M. (2012). *Kritiska händelser för lärande i förskolan*. Lund: Studentlitteratur AB.

Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. utg.]). Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2012). *Allmänna råd för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Skolverket (2013). *Flera språk i förskolan*. Stockholm: Skolverket.

Sommer, D. Pramling Samuelsson, I. & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. 1. uppl. Stockholm: Liber AB.

Vygotskij, L. (1999). *Vygotskij och skolan : Texter Ur Lev Vygotskijs Pedagogisk Psykologi Kommen*. Stockholm: Studentlitteratur AB.

Wellros, S. (1998). *Språk, kultur och social identitet*. Lund: Studentlitteratur.

Artikel i uppslagsbok

Ottoson, J. (u.å.). Identitet. I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 25 november, 2016, från <http://www.ne.se/>

Vetenskapliga avhandlingar

Lunneblad, J. (2006). *Förskolan och mångfalden: en etnografisk studie på en förskola i ett multietniskt område*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2006. Göteborg.

Moskal, M. (2014). *Language and Cultural Capital in School Experience of Polish Children in Scotland*. Scotland, Poland. Journal Articles. Hämtad från: <http://dx.doi.org.webproxy.student.hig.se:2048/10.1080/13613324.2014.911167>

Skagemyr, E. (2014). *Nyanlända barns deltagande i språkliga händelser i förskolan*. Karlstad Universitet. Licentiatuppsats, Karlstad Universitet, fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap. Hämtad från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:731630/FULLTEXT01.pdf>

Winterbottom, C. och Leedy, A. (2012). *Minority Voices: A Case Study of Children and Parents in a Manchester Primary School, England*. Journal Articles; Reports – Research. Hämtad från: <http://dx.doi.org.webproxy.student.hig.se:2048/10.1007/s10643-013-0616-3>

Bilagor

Bilaga 1

Brev till förskolecheferna:

”Hej! Mitt namn är Zizan Abdullah och jag studerar nu min sista termin på Högskolan i Gävle. Jag skriver mitt examensarbete och jag skulle gärna vilja komma till Er förskola och intervjua några förskollärare som vill vara med i min studie. Studien handlar om ett interkulturellt förhållningssätt på förskolan. Jag ska inte filma eller ta bilder. För mer information om detta, hör gärna av Er om ni är intresserade att delta.”

Mvh

Zizan

Intervju frågorna

1. Namn, år, yrke, utbildning?
2. Vad innebär ett interkulturellt förhållningssätt för dig?
3. Vad innebär ett interkulturellt förhållningssätt på Er verksamhet?
4. Är det viktigt med ett interkulturellt förhållningssätt, varför, varför inte?
5. I Ert arbetslag, reflekterar ni över interkulturellt förhållningssätt på förskolan, om inte- varför, om ja- hur mycket? Önskas det mer tid?
6. Vilka utmaningar möter ni med att arbeta utifrån ett interkulturellt förhållningssätt på förskolan?
7. Vilka specifika erfarenheter kan du nämna som Ni arbetar med som är utifrån ett interkulturellt förhållningssätt?